

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**Затверджую
Ректор СНАУ,
д.с.е.н., професор
Ладика В.І.
2016 р.**

Історія України та української культури

**ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
підготовки фахівців освітнього ступеня - бакалавр
усіх спеціальностей**

**Суми
2016 рік**

Розроблено та внесено: кафедрою державно – правових дисциплін та українознавства юридичного факультету Сумського національного аграрного університету

Розробники програми:

Рожкова Л.І. канд. іст. наук, доцент.

Михайліченко М.А. канд. іст. наук, доцент.

Кузьменко Н.М. ст. викл.

Обговорено:

На засіданні навчально-методичної ради юридичного факультету

«30» травня 2016 р., протокол № 8.

На засіданні методичної ради СНАУ,

«13» 06 2016 р., протокол № 6.

Рекомендовано до затвердження за усіма спеціальностями

Вченою радою СНАУ «1» 07 2016 р., протокол № 11.

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни “Історія України та української культури” складена відповідно до освітньо-професійних програм підготовки бакалаврів усіх спеціальностей.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є засвоєння студентами основних етапів політичного, соціально-економічного, культурного розвитку українського народу, фактів та подій, що вплинули на формування української державності.

Міждисциплінарні зв'язки::

№	Перелік дисциплін, які забезпечують вивчення даної дисципліни у межах програми	Період вивчення, курс/семестр	Кафедра
1	Історія сучасного світу	1/1,2	ДПД та українознавства
2	Історія держави і права України	1/1,2	ДПД та українознавства
3	Філософія	1/1,2	Філософії та соціології

№	Перелік дисциплін, вивчення яких забезпечується даною дисципліною у межах програми	Період вивчення, курс/семестр	Кафедра
1	Українська мова за професійним спрямуванням	2/3,4	ДПД та українознавства
	Ораторське мистецтво	3/5	ДПД та українознавства
	Політологія	3/5,6	ДПД та українознавства
	Конституційне право	2/3	ДПД та українознавства

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

- 1 Стародавня та середньовічна історія України
2. Нова історія України (кін. XVIII – поч. XX ст.)
3. Новітня історія України (1917 р. - поч. XXI ст.)

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Історія України та української культури» є глибоке засвоєння та розуміння студентами історії формування українського народу та української державності, висвітлення основних аспектів політичного, соціально-економічного та культурного розвитку суспільства на всіх етапах історичного розвитку.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни “Історія України та історія української культури” є формування вмінь аналізувати та систематизувати історичний

матеріал, оцінювати найважливіші події та явища української історії; орієнтуватися у науковій періодизації історії, розуміти значення історико-культурних явищ, застосовувати набуті знання для аналізу сучасних державних та суспільних процесів.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати :

основні події та факти історії України та історії української культури, загальні закономірності історичного розвитку, процеси в історії суспільно-політичного та культурного життя України у контексті розвитку світової цивілізації, тенденції політичного, соціально - економічного та культурного розвитку сучасної України.

вміти :

осмислювати закономірності історичного розвитку, встановлювати хронологічну послідовність подій, на основі історичних джерел і новітньої наукової літератури аналізувати складні та суперечливі історичні процеси, пояснювати й застосовувати ключові поняття й терміни, орієнтуватися в основних здобутках української культури, формувати власну позицію щодо актуальних проблем сьогодення. застосовувати набуті знання з історії України для оцінки фактів та явищ суспільно-політичного життя.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 120 годин 4 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Стародавня та Середньовічна історія України

Тема 1. Зародження державності на українських землях.

Київська Русь.

Первісні люди на території України та спосіб їх життя. Трипільська культура. Державні об'єднання киммерійців, таврів, скіфів, сарматів. Античні міста – держави Північного Причорномор'я. Походження слов'ян та їх розселення на території України. Господарство, суспільний устрій, побут, звичаї, вірування східних слов'ян.

Державне об'єднання антів. Східнослов'янські об'єднання племен на території України.

Утворення давньоруської держави: передумови, концепції походження Київської Русі, основні етапи її розвитку, внутрішня і зовнішня політика київських князів. Запровадження християнства як державної релігії.

Соціально – економічний розвиток Київської Русі.

Причини, сутність та наслідки феодальної роздробленості Київської Русі. Боротьба Стародавньої Русі проти монголо-татарської навали. Встановлення іга Золотої Орди.. Сутність та наслідки золотоординського іга.

Економічне і політичне зростання Галицького князівства. Ярослав Осмомисл. Об'єднання Галицького і Волинського князівств Романом Мстиславичем. Данило Галицький. Соціально-економічний та політичний розвиток Галицького-Волинського князівств наприкінці XII- XIII ст. Культура Галицького-Волинського князівства.

Культура Київської Русі: давньоруська література, архітектура та образотворче мистецтво доби Київської Русі.

Тема 2. Українські землі у складі Великого князівства Литовського і Речі Посполитої (XIV – перша пол. XVII ст.)

Українські землі у складі Великого князівства Литовського: вхідження частини українських земель до складу Литовської держави; політика литовських князів на українських землях; Кревська унія 1385 року та її наслідки; литовський князь Вітовт, його зовнішня і внутрішня політика; ліквідація удільних князівств. приєднання Галичини до Польського королівства.

Соціальний устрій та господарське життя в Україні в XIV-XVI ст.: аграрна реформа 1557 року; зростання залежності селян від магнатів і шляхти; зростання міст, надання їм Магдебурзького права.

Люблінська унія 1569 року та її наслідки: зміни адміністративно-політичного устрою українських земель у складі Речі Посполитої; юридичне оформлення кріпосного права; розвиток ремесел, промислів, торгівлі. Берестейська церковна унія 1596 р. та її наслідки. Виникнення братств.

Культурний розвиток українських земель XIV – першої половини XVII ст.: розвиток освіти і наукових знань; початок книгодрукування, особливості полемічної літератури; архітектура і мистецтво.

Тема 3. Виникнення українського козацтва. Козацько – селянські повстання.

Виникнення українського козацтва: причини, теорії походження та джерела формування; територія заселення, заняття, побут, звичаї. Заснування Запорозької Січі, її військовий та суспільно-політичний устрій.

Створення реєстрового козацького війська.

Зовнішньополітична діяльність Запорозької Січі (XVI – перша половина XVII ст.): роль козацтва у боротьбі проти турецько-татарських загарбників. П. Конашевич – Сагайдачний, його політична, військова, просвітницька діяльність; участь українського козацтва у Хотинській війні.

Козацько-селянські повстання під проводом К.Косинського, С.Наливайка. Повстання 20-30-х. років XVII ст. під проводом М.Жмайла, Т.Федоровича, І.Сулими, П.Бута, Я.Остринина, Д.Гуні. Значення козацьких повстань у розгортанні національно-визвольної боротьби українського народу. Культура українського козацтва.

Змістовий модуль 2. Нова історія України (кін. XVIII – поч. XX ст.)

Тема 4. Українська національна революція середини XVII ст. Становлення української державності.

Національної революція середини XVII ст.: соціально-політичні, економічні, релігійні передумови. Характер та рушійні сили революції. Гетьман Б.Хмельницький. Початок повстання. Перемоги під Жовтими Водами та Корсунем, поширення повстанського руху на всі українські землі. Перемога під Пилявцями, облога Львова та Замостя. Повернення війська Б.Хмельницького до Києва. Зміна політичного курсу: від козацької автономії до ідеї української держави.

Битва під Зборовим. Зборівська угода 1649 р. Початок формування Козацької держави її адміністративно-політичний та військовий устрій, зв'язки з іншими державами.

Відновлення воєнних дій. Битва під Берестечком та її наслідки. Початок заселення Слобідської України, її адміністративний устрій.

Воєнні дії у 1652-1653 рр. Жванецька угода.

Українсько-російські зв'язки у роки національної революції. Переяславська Рада 1654 р. та „Березневі статті“.

Воєнно-політичні події 1654-1657 рр.. Віленське перемир'я 1656 року.

Гетьман І.Виговський та основні напрями його політики. Гадяцька угода 1658 року. Конотопська битва 1659 р.

Гетьманство Ю.Хмельницького. Переяславські статті 1659 року. Слободищенський трактат 1660 року. Територіальний розкол України на Лівобережжя і Правобережжя. Період „руїни“. Андрусівське перемир'я 1667 р. та його наслідки для України. Гетьмани П.Тетеря та І.Брюховецький. Україна у політичних планах Росії, Польщі та Туреччини.

Політика гетьмана П.Дорошенка на Правобережжі. Боротьба П.Дорошенка за збереження єдності України. Гетьмани Д.Многогрішний та І.Самойлович. Вічний мир 1686 року і остаточне закріплення поділу України.

Поразка Української національної революції XVII ст. її особливості та історичне значення.

Тема 5. Політичний та соціально-економічний розвиток Українських земель у XVIII ст. Ліквідація політичної автономії України.

Правління гетьмана І.Мазепи. Зміцнення влади козацької старшини.

Участь України у Північній війні 1700-1721 рр. Вступ шведських військ в Україну і перехід І.Мазепи на бік Карла XII. Причини та наслідки поразки І.Мазепи. П.Орлик та його Конституція.

Особливості територіально-політичного устрою Гетьманщини. Соціально – економічне становище населення.

Обмеження автономії Гетьманщини. Перша Малоросійська колегія. Наказний гетьман П.Полуботок. Гетьманування Д.Апостола і К.Розумовського. Ліквідація гетьманства. Друга Малоросійська колегія. Скасування полково-сотенного устрою Слобожанщини та Гетьманщини. Ліквідація Запорізької Січі та подальша доля козацтва.

Приєднання до Росії південних регіонів України та Криму.

Становище правобережних та західноукраїнських земель наприкінці XVII на початку XVIII ст. Відновлення панщини. Наростання національно-визвольної і антикріпосницької боротьби. Гайдамацький рух, його причини, характер, рушійні сили. Коліївщина. Опришківський рух. О.Довбуш. Три поділи Польщі та їх вплив на долю українських земель.

Українська культура у другій половині XVII – XVIII ст: розвиток освіти та наукових знань; культура бароко та її особливості в Україні; образотворче, музичне, театральне мистецтво в XVII – XVIII ст.

Тема 6. Соціально-економічний розвиток українських земель у XIX ст.

Адміністративно – територіальний устрій українських земель у складі іноземних держав. Соціально – економічне становище українського селянства. Початок промислового перевороту в Україні.

Селянська реформа 1861 р. та особливості її проведення в Україні.. Наслідки реформи. Реформи 60-70 – х рр. XIX ст.

Соціально-економічна модернізація України у пореформену добу: завершення промислового перевороту на Наддніпрянщині, розвиток міст, торгівля, розширення внутрішнього ринку. Розвиток товарного виробництва у сільському господарстві; особливості соціально-економічного розвитку західноукраїнських земель. Причини і початок еміграції з України.

Тема 7. Національно-визвольний і суспільно-політичний рух в Україні у XIX ст.

Сутність та основні етапи українського національного відродження. Кирило-Мефодіївське товариство: його програма та практична діяльність.

Суспільно-політичний рух у Наддніпрянській Україні: поширення західноєвропейських революційних ідей, декабристський рух в Україні, вплив польського повстання 1830-1831 рр. на Україну.

Український національно - культурницький рух: антиукраїнська політика російського царизму; діяльність громад, хлоп оmani; В.Антонович, М.Драгоманов.

Суспільно – політичний рух в Україні: народники; Польське визвольне повстання 1863 року та його вплив на Україну; робітничий рух; поширення соціалістичних ідей;

Особливості національного відродження в Галичині: «Руська трійця», революційні події на західноукраїнських землях 1848-1849 рр.; Створення і діяльність Головної Руської ради; москвофіли, народовці; виникнення українських політичних товариств і партій.

Українська культура XIX ст.: розвиток освіти і науки; становлення та розвиток української літератури; образотворче, музичне, театральне мистецтво.

Тема 8. Україна на початку XX ст.

Політизація українського національно-визвольного руху. Утворення українських політичних партій, їх програмні вимоги та діяльність. Діяльність загальноросійських партій в Україні.

Революція 1905-1907 рр. в Україні: селянські та робітничі рухи, повстання в армії і на флоті; піднесення українського суспільно – політичного та культурного руху; Маніфест 17 жовтня 1905 року та його вплив на суспільно політичне життя. Українська думська громада у I та II Державних Думах.

Третьочервневий державний переворот у Росії Політична реакція та посилення політики національного гноблення в Україні.

Столипінська аграрна реформа та її проведення в Україні.

Україна в роки Першої світової війни: Україна у планах воюючих держав; розкол українського національного руху; утворення „Союзу Визволення України”, Головної Української Ради; воєнні дії на території України в 1914-1917; Українські січові стрільці.

Змістовий модуль 3. Новітня історія України (1917р. - поч. XXI ст.)

Тема 9. Українська революція 1917-1921 рр. Боротьба за відродження державності України.

Передумови і причини української революції. Утворення Української Центральної Ради, її політична програма. Початок українізації армії. Український Національний Конгрес і його значення. Боротьба за політичну автономію України у квітні-червні 1917 року. . I та II Універсали.

Політична боротьба в Україні в липні-жовтні 1917 р. III Універсал. Проголошення Української Народної Республіки.

Проголошення радянської влади в Україні. Війна Радянської Росії проти УНР. IV Універсал, проголошення незалежності УНР.

Берестейській мирний договір 1918 р. та його наслідки. Вступ німецьких та австро-угорських військ в Україну. Падіння Центральної Ради.

Проголошення української держави гетьмана П.Скоропадського, її внутрішня та зовнішня політика.

Створення Директорії УНР, її внутрішня та зовнішня політика

Політика більшовиків в Україні. «Воєнний комунізм».

Революційні події на західноукраїнських землях: утворення Західноукраїнської Народної Республіки; Акт злуки УНР та ЗУНР; Варшавський договір 1920 р. Радянсько-польська війна; Ризький мирний договір 1921 року та його наслідки для України.

Причини поразки та історичне значення української революції 1917-1921 рр.

Національно – культурна політика Української Центральної Ради, Гетьманату П.Скоропадського, Директорії УНР.

Тема 10. Політичний та соціально-економічний стан України в 1920-1930-х рр.

Соціально-економічна і політична криза радянської влади початку 1920-х років. Причини переходу до непу. Сутність непу, особливості його здійснення в Україні.

Утворення СРСР. Конституційний статус УСРР у складі СРСР.

Радянська модернізація: курс на форсовану індустріалізацію: мета, методи проведення, наслідки; відмова від нової економічної політики та поворот до суцільної колективізації наприкінці 1920-х років; політика „розкуркулення” селянства: масштаби, наслідки. Голодомор 1932-1933 років, його причини та наслідки.

Причини запровадження політики коренізації, її особливості і наслідки. Національно – культурне відродження в 1920 – х рр.. Особливості розвитку літератури. Стан освіти і науки. Основні тенденції розвитку образотворчого, музичного, театрального мистецтва. Згорання політики українізації в 1930-х роках. «Розстріляне відродження».

Утвердження сталінського тоталітарного режиму. Масові репресії в Україні та їх наслідки.

Соціально – економічне та політичне становище західноукраїнських земель під владою іноземних держав. Створення та діяльність Організації Українських націоналістів. Проголошення незалежності Карпатської України.

Тема 11. Друга світова війна та Україна (1939-1945 рр.)

Радянсько – німецькі договори 1939 р.. Початок радянізації західноукраїнських земель.

Початок німецько – радянської війни: бойові дії на території України 1941 р. Причини поразок Червоної армії. Оборона Києва, Одеси, Севастополя. Бої за Донбас.

Окупація України військами Німеччини та її союзників: особливості окупаційного режиму в Україні; намагання української інтелігенції зміцнити позиції національної культури; нищення окупантами національно свідомої інтелігенції; внесок українських діячів культури у перемогу над нацизмом.

Рух Опору в Україні у роки війни: діяльність радянських партизанів та підпілля; формування Української повстанської армії; боротьба ОУН та УПА.

Вигнання нацистських окупантів з території України (1943-1944 рр.). Внесок українського народу в розгром фашистської Німеччини та її союзників.

Втрати України в Другій світовій війні.

Тема 12. Україна в другій половині 1940-х – 1980-х рр.

Адміністративно – територіальні зміни України після Другої світової війни. Формування сучасної території України.

Відбудова господарства України після війни. Голод 1946 – 1947 рр. Радянізація західних областей України. Боротьба ОУН – УПА в другій половині 1940-х на початку 1950-х рр.. Суспільно-політичне та культурне життя в другій половині 1940-1950-х рр..

Україна в роки хрущовської „відлиги”: часткова деєсталінізація в Україні; реформи М.С. Хрущова, їх спрямованість і значення; „шістдесятники”, їх роль у національно-культурному житті.

Соціально – економічне становище України в середині 1960-х – 1980-х років: кризові явища в соціально – економічному, політичному та культурному житті України (друга половина 1960-х – середина 1980-х рр.); загострення екологічних проблем; Чорнобильська катастрофа та її наслідки.

Зародження дисидентського руху в Україні: діяльність дисидентів у 1970-1980-х рр.; Українська Гельсінська спілка та її діяльність.

Україна в роки перебудови (1985 – 1991 рр.): зростання політичної активності українського суспільства в другій половині 1980-х років; нові громадсько - політичні об'єднання; декларація про державний суверенітет України.

Тема 13. Україна в період розбудови незалежної держави.

Проголошення незалежності України та початок державотворення. Ухвалення Конституції України.

Політичний та суспільний розвиток України: становлення та розвиток багатопартійної системи України;

Соціально – економічний розвиток: економічні проблеми незалежної України; реформування аграрних відносин; становище в соціальній сфері. Зовнішня політика та міжнародні зв'язки України. Розвиток культури України на сучасному етапі.

3. Рекомендована література

Конституція України. – К., 2014.

Бойко О.Д. Історія України. – К.: Академвидав, 2006.

Бойко О.Д. Нариси з новітньої історії України (1985-1991 р.р.): Навчальний посібник. - К. : Кондор, 2008.

Бойко О.Д. Історія України Підручник 4-те видання, доповнене Київ «Академвидав», 2012. Режим доступу: <http://library.kpi.kharkov.ua/NEW/BoykoIstUkr.pdf>

Греченко В.А. Історія України. Модульний курс : Навчальний посібник. - Х. : Торсінг плюс, 2009.

Гісем О.В., Мартинюк О.О. Історія України: Навчально практичний довідник. -Х. Вид-во «Ранок», 2010.

Історія України: Навч.-метод. посібник (програма, плани семінарських занять, завдання і рекомендації для самостійної роботи, тести) /Укл.:Л.І.Рожкова. – Суми: СНАУ, 2011.

Кормич Л.І. Історія України від найдавніших часів і до ХХІ століття /Л.І.Кормич, В.В. Багацький. – Х.: ООО „Одісей”, 2004.

Лазарович М.В. Історія України: навч. посіб./М.В.Лазарович. – 3-те вид., стер. – К.:Знання, 2013. – 685с.

Мельник А.І. Історія України : Навчальний посібник / А. І. Мельник ; Чернігівський державний інститут економіки і управління. - К. : Центр учбової літератури, 2008

Масальський В.І., Белікова Н.Ю., Беліков О.В., Мишечкін Г.В. Історія України у питаннях та відповідях: Навч. Посібник з підготовки до модульного контролю знань студентів неісторичного фаху/Заг. Ред. В.І.Масальського. – Донецьк:»Донеччина», 2009. Режим доступу: <http://maryna-gavriutina.edukit.dp.ua/Files/downloads/история%20Украины.pdf>

Новітня історія України (1900-2000) / А.Г.Слюсаренко, В.І.Гусев, В.М.Литвин та ін. - К.: Вища шк.,2002.

Пасічник М.С. Історія України : державницькі процеси, розвиток культури та політичні перспективи : Навчальний посібник. - К. : Знання, 2006.

Світлична В.В. історія України /Ред.Ю.М.Алексеев. – К.: Каравела, 2008.

Юрій М.Ф. Історія України : Навчальний посібник. - К. : Кондор, 2008.

Савченко Н.М, Подольський М.К. Історія України: модульний курс.- К.:ІНКОС, 2006.

Історія України : Навчально-методичний посібник для семінарських занять / ред. В. М. Литвин. - К. : Знання-Прес, 2006.

Попович М.В. Нарис історії культури України. - К.: Артек, 2001.

Петровський В.В. Історія України. Неупереджений погляд: Факти. Міфи. Коментарі. /В.В.Петровський,Л.О.Радченко, В.І.Семененко. – Х.: ВД „ШКОЛА”, 2007.

Сумщина в історії України. – Суми: Вид-во „МакДен”, 2005.

Хрестоматія з історії України : навчальне видання / укл. О. М. Уривалкін. - К. : КНТ, 2007.

Шокалюк О.І. Історія України. – К.: ЦНЛ, 2004.

Яворницький Д.І. Історія запорізьких козаків: В 3 т. – К.: Наук. Думка, 1990-1991. – Т.1.; Т.2.; Т.3.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання іспит

5. Засоби діагностики успішності навчання екзаменаційні білети, комп'ютерне тестування.